

Uchwała z dnia 15 lutego 1995 r.
II UZP 39/94

Przewodniczący SSN: Stefania Szymańska (sprawozdawca), Sędzia SN: Maria Tyszel, Sędzia SA: Jerzy Kuźniar,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Witolda Bryndy, w sprawie z wniosku Stanisława K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w S. o wysokość potrąconego z renty inwalidzkiej wypadkowej świadczenia alimentacyjnego, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 15 lutego 1995 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu postanowieniem z dnia 30 listopada 1994 r., [...] - do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.

Czy przez kwotę świadczenia alimentacyjnego określonego procentowo, a ulegającego potrąceniu ze świadczenia pieniężnego na podstawie art. 107 ust. 3 ustawy z dnia 14.XII.1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 z późn. zm.) należy rozumieć kwotę świadczenia alimentacyjnego obliczonego od wysokości świadczenia pieniężnego brutto, czy też po odliczeniu należnego podatku dochodowego ?

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Alimenty ustalone procentowo na rzecz dzieci oblicza się od kwoty świadczenia emerytalno-rentowego pomniejszonego o należną zaliczkę na poczet podatku dochodowego (art. 107 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin - Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

U z a s a d n i e n i e

Przedstawione zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego:

Decyzją z dnia 30 września 1993 r. pozwany organ rentowy ustalił, że renta inwalidzka należna wnioskodawcy według III grupy inwalidów w związku z wypadkiem przy pracy, wynosi od dnia 1 marca 1993 r. brutto 3.127.768 zł, oraz że z renty tej potrącono zaliczkę na podatek dochodowy w kwocie 553.554 zł i świadczenie alimentacyjne (zasądzone wyrokiem Sądu Rejonowego w Sosnowcu z dnia 26 listopada 1991 r.) na rzecz małoletnich dzieci Edyty K. w wysokości 25 % renty i Katarzyny K. w wysokości 17 % renty, łącznie w wysokości 42 %, tj. kwotę 1.313.663 zł. Wnioskodawcy, po dokonaniu potrąceń, do wypłaty pozostaje zatem kwota 1.260.551 zł.

W odwołaniu od tej decyzji Stanisław K. zarzucił organowi rentowemu, że w niewłaściwy sposób dokonuje potrącenia z jego renty zasądzonych alimentów przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy, co powoduje, że potrącona kwota 1.313.663 zł nie stanowi 42 %, lecz co najmniej 51 % jego świadczenia.

Sąd Wojewódzki wyrokiem z dnia 15 marca 1994 r. uwzględnił odwołanie wnios-

kodeksy i zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał organ rentowy do potrącenia 42 % alimentów z renty inwalidzkiej od kwoty pozostałej po odjęciu zaliczki na podatek dochodowy. Sąd stwierdził, że zasądzając alimenty wyrokiem z dnia 26 listopada 1991 r. Sąd Rejonowy w Sosnowcu kierował się wysokością renty nie obciążonej podatkiem od osób fizycznych, oraz że w postępowaniu egzekucyjnym należy mieć na uwadze treść art. 834 k.p.c., który to przepis nakazuje obliczać dochody wraz ze wszystkimi dodatkami i wartością świadczeń w naturze, lecz po potrąceniu podatków i opłat należnych z mocy ustawy. Ponadto Sąd stwierdził, że przepisy art. 107 i 108 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), regulują wyłącznie kolejność i ograniczenie potrąceń.

W rewizji strona pozwana zarzuciła naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 107 ustawy o z.e.p. w związku z art. 34 ust. 1 i art. 48 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. Nr 80, poz. 350 ze zm.) przez błędną wykładnię i wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania wnioskodawcy.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu uznał, iż w sprawie występuje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, które sformułował w sposób przytoczony w sentencji uchwały.

W uzasadnieniu zagadnienia Sąd Apelacyjny podkreślił, że przedmiotem sporu między stronami jest kwestia, czy należne dzieciom wnioskodawcy świadczenie alimentacyjne, określone procentowo, winno być potrącane z renty inwalidzkiej, której wysokość określono przed pobraniem zaliczki na podatek dochodowy, czy też z kwoty pozostałej po potrąceniu tego podatku, a więc od kwoty brutto, czy też netto. Przepis art. 107 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p. w brzmieniu nadanym przez art. 48 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. Nr 80, poz. 350) - wywiódł dalej Sąd Apelacyjny - stanowi, że organ rentowy po odliczeniu należnego podatku dochodowego, może potrącić ze świadczeń pieniężnych, między innymi, świadczenia alimentacyjne. W art. 107 ust. 1 ustawy o z.e.p., po słowach "organ rentowy", dodano słowa "po odliczeniu należnego podatku dochodowego", co oznacza, że potrąceń należy dokonywać już po odliczeniu podatku dochodowego, a więc od kwoty netto, a nie - jak to błędnie uważa organ rentowy - od kwoty brutto. Ponadto określenie w wyroku procentowo wysokości alimentów odnosiło się do kwoty rzeczywiście wypłaconego zobowiązanemu świadczenia. Brak jest więc podstaw - zdaniem Sądu Apelacyjnego - do uznania, że świadczenie alimentacyjne określone procentowo, należy obliczać i potrącać z renty przed potrąceniem należnego podatku dochodowego, a więc od kwoty brutto. W dacie wydania tytułu wykonawczego wnioskodawca nie był zobowiązany do płacenia podatku dochodowego i dlatego przy określeniu wysokości świadczenia alimentacyjnego nie była brana pod uwagę kwestia tego podatku. Dlatego odmienny pogląd, tj. dopuszczający potrącanie zasądzonego procentowo świadczenia alimentacyjnego, obliczonego z renty inwalidzkiej brutto, jest nieuzasadniony.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak wynika z uzasadnienia zagadnienia prawnego, Sąd Apelacyjny jest zdania, iż

alimenty ustalone procentowo powinno się obliczać od kwoty świadczenia emerytalno-rentowego, po odliczeniu należnego podatku dochodowego. Sąd Apelacyjny natomiast uzasadnia przedstawienie Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego rozbieżnością w rozstrzyganiu tego rodzaju spraw. Mimo takiego argumentu, Sąd Apelacyjny nie sprecyzował, czy rozbieżność wystąpiła w orzecznictwie sądowym, w szczególności w orzecznictwie tego Sądu, czy też (co można ewentualnie wnioskować z uzasadnienia zagadnienia prawnego), rozbieżność stanowisk występuje w relacji: organ rentowy i sąd.

Sąd Najwyższy jednak uznał za celowe podjęcie uchwały, gdyż odnoszące się do tej kwestii przepisy rozróżniają dwie sytuacje, w zależności od tego, czy alimenty określone procentowo zostały zasądzone na rzecz dzieci, czy też na rzecz innych uprawnionych osób, a na co Sąd Apelacyjny nie zwrócił uwagi. Wprawdzie w niniejszej sprawie chodzi o alimenty ustalone procentowo na rzecz dzieci, co podkreślone zostało w uzasadnieniu zagadnienia prawnego, jednakże w treści pytania nie znalazło to odzwierciedlenia.

Należy zgodzić się z Sądem Apelacyjnym, iż analiza art. 107 ust. 1 i ust. 3 ustawy o z.e.p., w brzmieniu nadanym przez art. 48 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. Nr 80, poz. 350), prowadzi do wniosku, że organ rentowy może potrącić ze świadczeń pieniężnych, określonych w ustawie, m.in. świadczenia alimentacyjne po odliczeniu należnego podatku dochodowego, tj. od kwoty netto. Sytuacja taka występuje jednak tylko w przypadku, gdy uprawnionymi do alimentów są dzieci. Przepis art. 107 ustawy o z.e.p. musi być bowiem wykładany w powiązaniu z przepisami ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

W myśl art. 9 ustawy opodatkowaniu podatkiem dochodowym podlegają wszelkiego rodzaju dochody, z wyjątkiem dochodów wymienionych w art. 21. Wśród dochodów zwolnionych od podatku dochodowego, wyszczególnionych w art. 21, alimenty nie są wymienione. W świetle art. 10 tejże ustawy, alimenty stanowią źródło przychodów. Oznacza to, że alimenty zasądzone na rzecz danej osoby stanowią jej przychód i ta osoba płaci należny od nich podatek, wliczając alimenty do swojego przychodu.

Stanowisko takie potwierdza przepis art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przepis ten, znajdujący się w rozdziale 6 - Podstawa obliczenia i wysokości podatku, stanowi że podstawę obliczenia podatku, z zastrzeżeniem art. 28, 29, 30 i 40 ust. 3 stanowi dochód ustalony zgodnie z art. 9, art. 24 lub art. 25 po odliczeniu kwot alimentów, z wyjątkiem alimentów na dzieci. Oznacza to, że w przypadku alimentów zasądzonych na rzecz innych osób niż dzieci, kwotę alimentów odlicza się od kwoty świadczenia emerytalno-rentowego, a dopiero od pozostałej kwoty (netto) oblicza się podatek dochodowy. W przeciwnym bowiem razie, kwota należnych alimentów podlegałaby podwójnemu opodatkowaniu.

Inna sytuacja natomiast występuje w przypadku alimentów zasądzonych na rzecz dzieci. Treść art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych wskazuje bowiem, że alimenty zasądzone na rzecz dzieci wlicza się do przychodu osoby uprawnionej do świadczeń emerytalno-rentowych, zobowiązanej do świadczenia tych alimentów. Dlatego, w takiej sytuacji organ rentowy obowiązany jest najpierw odliczyć od kwoty świadczenia emerytalno-rentowego podatek (zaliczkę)

dochodowy, a dopiero następnie od kwoty pomniejszonej o ten podatek (zaliczkę), obliczyć kwotę alimentów ustalonych procentowo.

Trafnie podkreślił Sąd Apelacyjny, iż nie znajduje żadnego uzasadnienia obciążenie wnioskodawcy alimentami ustalonymi procentowo, obliczonymi od kwoty obejmującej podatek dochodowy, tj. od kwoty, której zobowiązany nie otrzymuje. Szczególnie, że w niniejszej sprawie w dacie zasądzenia alimentów, wnioskodawca nie był zobowiązany do płacenia podatku dochodowego, w związku z czym ta okoliczność nie była brana pod uwagę przy procentowym określaniu kwoty alimentów na rzecz dzieci.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy podjął uchwałę o treści przytoczonej w sentencji.

=====